

בנפשי התורה

שיעורים בספר אורות התורה | פרקים ט' - י"ג
הרב אליעזר קשתיאלי

מוקדש לרפואתם והצלחתם של
פינחס אליהו בן שמחה נבון
ויהודה בן שמחה עובדיה

”אי אפשר לבר בלא תבן” (ברכות נ”ה).

בקשתנו שטוחה בפני הלומדים לשלוח את הערותיהם על מנת
שנוכל לתקנם במהדורות הבאות.

עריכה: דוד שלמה וכטל.

הגהה: נתנאל שאול.

עיצוב גרפי: אביבים עיצובים 050-6998594

כל הזכויות שמורות

ניתן להעתיק ולצלם שלא למטרות מסחריות.

להזמנות:

אביחי- 050-8846929

יזהר- 052-6198874

benefesh@gmail.com

אדר א' התשע"ד

עלי

“נר ה' נשמת אדם”
מוקדש לעילוי נשמת
אמי מורתי
טובה (גיטי) מלכה
בת איידל פרימט
וכטל ע"ה
נלב"ע ר"ח כסליו התשס"ו
ת.נ.צ.ב.ה

תוכן עניינים

הקדמה.....7

פרק ט'	פרק יא'	פרק יג'
דרכי תורה	פעולת התורה	תורת חוץ לארץ
ונתיבותיה.....9	והדרכתה.....97	ותורת ארץ ישראל.....187
א.....10	א.....98	א.....188
ב.....14	ב.....104	ב.....196
ג.....18	ג.....111	ג.....199
ד.....26	ד.....119	ד.....202
ה.....30	ה.....125	ה.....207
ו.....35	ו.....130	ו.....209
ז.....43	ז.....132	ז.....217
ח.....46	ח.....135	ח.....223
ט.....52	ט.....141	
י.....57	י.....145	
יא.....60		
יב.....63	פרק יב'	
יג.....70	התורה לישראל	
	ולעולם.....151	
	א.....152	
	ב.....160	
	ג.....166	
	ד.....170	
	ה.....175	
	ו.....179	
	ז.....184	
		פרק י'
		לסתרי תורה ורזיה.....77
		א.....78
		ב.....87
		ג.....90
		ד.....94

הקדמה

"אמר ר' יהושע בן לוי... החש בראשו יעסוק בתורה... החש בכל גופו יעסוק בתורה"

(עירובין נ"ד.)

"...אם יש לאדם חולה בגופו, שכל אשר הוא חולה יוצא מן הסדר, יעסוק בתורה שהיא סדר העולם, ואז האדם אשר היה מקבל חולי שהוא שינוי יחזור אל הסדר שהוא בריאתו... ובשביל כך התורה היא סם חיים ורפואה אל הכל..."

(המהר"ל, נתיב התורה פרק א')

זוכים אנו בסיעתא דשמיא להוציא לאור את הספר השני- בסדרת שיעורי מורנו הרב אליעזר קשתיאל שליט"א, על אורות התורה, שנאמרו בישיבה לבוגרי צבא בעלי. זכינו ללמוד מפי הרב על חשיבותה, עומקה ומשמעותה של תורתנו הקדושה, מתוך דבריו הקדושים של הכהן הגדול מאחיו מרן הראי"ה זצ"ל. אנו תפילה שהדברים יהיו לרצון לפני כל, ומה שעלה, הפליא, שימח ורומם אותנו בשיעורים, יעורר את אותו רושם גם לאחר שהם הורדו אל הכתב. הספר כולל בתוכו שיעורים בפרקים ט' עד י"ג, כאשר בפרק י', העוסק בסתרי תורה, נלמדו, לבקשת הרב, רק ארבעת הפסקאות הראשונות. אנו מקווים שבקרוב נזכה להוציא לאור את החלק השלישי והאחרון של סדרת השיעורים, שיעסוק בפרקים א' עד ה'. הרב בחר להתחיל את הלימוד בספר מפרק ו' ולכן רק בספר האחרון יופיעו השיעורים על הפרקים הראשונים.

שמחנו לקבל הארות והערות על החלק הראשון בסדרת השיעורים. אנו מקווים שנזכה להוציא לאור מהדורה מתוקנת וטובה יותר של הספר כבר בקרוב ומודים לכל מי שזיכה אותנו ברשמיו. אנו מקווים שאנו מוציאים הפעם דבר מתוקן מתחת ידינו ומכל מקום, האחריות על השגיאות, כולה עלינו.

ספר זה מוקדש לרפואתם השלמה בקרוב של **פינחס אליהו בן שמחה נבון הי"ו ור' יהודה בן שמחה עובדיה הי"ו** בתוך שאר חולי עמו ישראל. שנזכה ובזכות התורה - "סם החיים והרפואה אל הכל", יקיים בהם הפסוק "וזרחה לכם יראי שמי שמש צדקה ומרפא בכנפיה" (מלאכי- ג', כ').

שוב עלינו להודות למורנו הרב אליעזר קשתיאל שליט"א על המאמץ הרב בהעברת השיעורים ועל העזרה בליקוט המקורות עבור הוצאת הספר. אנו מקווים שנזכה לינוק מתורתו לאורך ימים ושנים.

תודה גם לדוד שלמה וכטל, ששכתב וערך את השיעורים. שיזכה וזכות מסירותו ועמלו בהוצאת הספר תעמוד לו ולזרעו עד עולם.

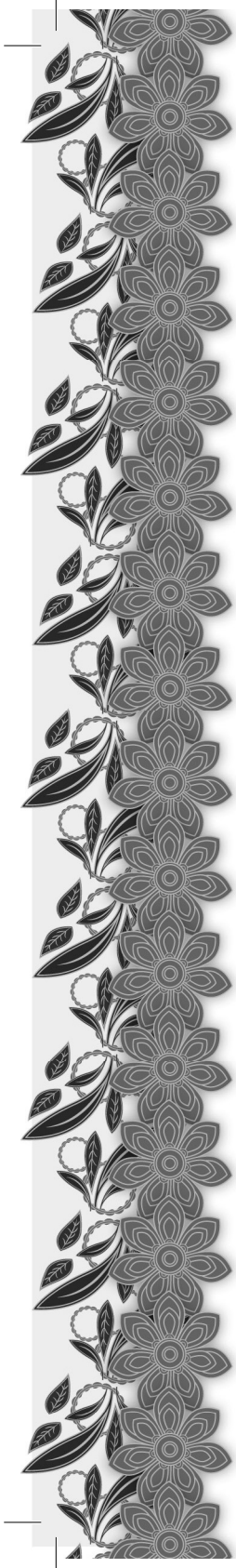
לנתנאל שאול על עזרתו בעבודת ההגהה.

לחברינו, תלמידי הישיבה לבוגרי צבא ב-עלי, שסייעו בשכתוב השיעורים והעלאתם אל הכתב.

ומעל הכל, לה' יתברך. על הברכה, העזר והסיוע בכל רגע ורגע!

שנזכה להגדיל תורה ולהאדירה!

החברים
אדר א' התשע"ד.

פרק ט'

דרכי
תורה
ונתיבותיה

א.

כל אחד צריך לעסוק בעסק שלו, במה שיש לו ע"ז הכנה, וביחוד הדבר נוהג בענייני הלמוד, שאע"פ שלפעמים על ידי מאורעות במצב יהיה קשה לאדם להחזיק במה שליבו חפץ, מ"מ צריך שיהיה אמיץ ולא יעזוב את מה שמכשיר ביחוד את רוחו.

המהר"ל כותב בהקדמתו לספר נתיבות עולם, שפירושה של המילה 'נתיב' בתנ"ך היא- דרך צדדית קטנה. עד כה יצא לנו לעסוק בצדדים מאוד כלליים של לימוד תורה, דברים שנכונים לכל אדם שבא איתה במפגש, במסר הכללי שלה. בפרק ט' הרב עובר לעסוק בזה שיש בלימוד התורה גם מימד אישי, זוויות שונות ושחלק מהמפגש איתה מצריך הדרכות אישיות שלא נכונות לכל אדם. גם הדרכים הצדדיות הללו הן חלק מהגדרתה של מצוות לימוד תורה. הזכרנו כבר בעבר את דברי האור שמח¹, על כך שחיוב לימוד תורה משתנה מאדם לאדם ואחת הנגזרות של ההבנה הזאת היא ההבנה שיש בתורה המון נתיבים אישיים.

"כל אחד צריך לעסוק בעסק שלו". קודם כל זה סתם משפט יפה, נכון וטוב לחיים, שראוי שכל אדם יתעסק בדברים שלו ולא יעסוק במה שלא קשור אליו, אבל הכוונה העמוקה בדברי הרב היא להצביע על זה שהמושג לימוד תורה הוא דבר אישי מאוד ולא כולם שווים בו. לכל אדם ישנן נטיות נפש שונות, כשרונות אחרים ויכולות מגוונות. כל אדם מתחיה מדברים אחרים. התורה מדברת על המון נושאים, יש בה שיטות לימוד שונות, היא מדברת בכל מיני שפות והכל נקרא תורה. אנחנו יודעים שגם לימוד מדרש וגם לימוד קצות החושן, שניהם נקראים לימוד תורה, על אף ששניהם שונים לגמרי. נכון שיש בתורה הדרכות כלליות, בחלקן כבר עסקנו בעבר, כל מיני דגשים שראוי להיות ערניים אליהם, כמו- לא להפקיר את העולם המעשי, לא לוותר על

1 הלכות תלמוד תורה, פרק א'.

הצד העיוני ולהקדיש זמן גם להתקדמות כמותית ועדיין ישנם הבדלים בין אדם לאדם במינוחים, בהשקעה, לא כולם נבנים באותה צורה.

“כל אחד צריך לעסוק בעסק שלו, במה שיש לו על זה הכנה”. הנטיות הנפשיות שאתה מזהה באישיותך, לא נמצאות שם במקרה, כך קבע הבורא. הקב“ה בורא את בני האדם שונים זה מזה כשלכל אחד יש תחומי עניין שונים שממלאים את נפשו. אם אתה מזהה חלק בתורה ממנו אתה מתחיה במיוחד, דע לך, שם נמצאת השלמתך. לא כל גדולי ישראל היו גדולים בכל מקצועות התורה באותה מידה. ברור לנו שרבי יהודה הלוי היה תלמיד חכם עצום ועדיין הוא לא כתב את ה'יד החזקה' וגם אין לנו ממנו חידושים על הש"ס. זה לא מונע מהגר"א לומר שבספרו נמצאים 'עיקרי אמונת ישראל ותורה'. ברור שהוא גם למד ש"ס ולמד גם הלכה, אבל עיקר עניינו היה בתחום אחר של התורה. מהצד השני, אנחנו מכירים גדולי ישראל רבים שהיו ענקיים בהלכה, פוסקים גדולים, אבל הם לא כתבו ספרי אמונה מהותיים ויסודיים. כמובן שהיו להם ידיעות רבות באמונה, אבל עיקר המשיכה שלהם היתה לנושא ההלכה ושם גם היה עיקר הכשרון שלהם. ראוי ונדרש מכל אדם ללמוד את כל התורה כולה על כל מקצועותיה, אבל ראוי גם שאדם יזהה איפה הלב שלו נמצא, ממה הוא הכי מתפתח ובמה הוא הכי שמח.

“אף על פי שלפעמים על ידי מאורעות במצב יהיה קשה לאדם להחזיק במה שליבו חפץ”. כולנו מכירים את הכלל ש'אין אדם לומד אלא במקום שליבו חפץ',³ ובמקום אחר הרב מרחיב ואומר שהכלל הזה טומן בחובו גם את זה שאדם צריך ללמוד את מה שליבו חפץ. אסור להתבלבל, 'ליבו חפץ', אין הכוונה מה מצב הרוח שלו עכשיו ביחס לתחום אותו הוא לומד. 'ליבו חפץ' זה איפה נמצאים חיינו, מהו מרכז החיים שלו. אנחנו לא מדברים על חשקים שמשתנים מיום ליום, היום 'בא לי' ללמוד את זה ומחר 'בא לי' ללמוד דבר

2 ספר 'בית יעקב' לרבי ברוך בן רבי יעקב מברודא, תוספות מעשה רב, סימן ט"ו.

3 עבודה זרה י"ט ע"א.

4 "למען נוכל להיות מוכנים לכוון את הזמן והנטייה לפי החפץ הפנימי לרווח צימאוננו בערך המכוון בנטייתנו פנימה". אדר היקר, 'העונג והשמחה'.

אחר. אנחנו מדברים על אדם שמזהה שמרכז האישיות שלו הוא נושא מסוים בתורה, הוא מזהה שכשרונותיו תואמים דווקא את התחום הזה ולא תחום אחר. כל אדם חייב ללמוד תנ"ך, משנה וגמרא, אבל כל אדם גם יודע לזהות מהי ליבת החיים שלו. זה משתנה מאדם לאדם.

"לפעמים על ידי מאורעות המצב", יש סיטואציות מסוימות בהן, "יהיה קשה לאדם להחזיק במה שליבו חפץ". יכול להיות אדם שבכל חייו נמשך ללימוד התנ"ך, אבל כשהוא הגיע ללמד בבית ספר אמרו לו שחסר דווקא מורה למשנה. בגלל סיטואציה מקרית הוא צריך עכשיו להרבות לימוד בתחום שעד כה הוא לא נמשך אליו במיוחד. יש לי חבר, תלמיד חכם, שכל חייו היה עוסק בפלפולים של אחרונים על הש"ס, היה מחפש חקירות וספיקות והיה מתמלא מזה. הוא גם כתב ספר שלם בו הוא איגד חלק מהדברים שהוא חידש. הדבר האחרון שעניין אותו לעסוק בו היה לימוד הלכה. אלא שיום אחד הוא עבר לגור ביישוב שלא היה בו רב ולא היה מי שיענה לאנשים על שאלות שהתעוררו בהלכה. אנשים ראו בו, בגלל שהיה לו זקן ארוך, את האדם המתאים לענות על השאלות. הוא סיפר לי שלא הייתה לו ברירה אלא להתחיל ללמוד הלכה ברצינות. פתאום הוא נהיה מבין גדול בהלכה.

"מכל מקום", זה רק הכרח המציאות ו"צריך שיהיה אמיץ ולא יעזוב את מה שמכשיר ביחוד את רוחו". אדם צריך לאחוז חזק במקום בו נמצאת רוחו. אדם צריך לזהות סביב מה נבנית האישיות שלו, מה מרומם אותה, מוסיף לה יראת שמים, גדלות ושאר רוח. התורה כולה היא נפלאה, אבל אני יודע שיש בתוכה תחומים מסוימים שכשאני לומד אותם אני מקבל חיים. יש אנשים שאם הם ילמדו כל היום גמרא בעיון הם יתייבשו רוחנית וישנם כאלה שיותר משעה אחת, של לימוד כתבי הרב ביום, מייבשת אותם. אדם צריך להיות אמיץ ולא לוותר על רוחו העצמית. על גבי כל מה שאמרנו עד כה, בפרקים הקודמים, שישנן תשתיות שנכונות לכולם וישנם דברים שראוי שיהיו הרקע ללימוד התורה של כל אדם, עכשיו אנו אומרים שאסור לשכוח שלכל אחד יש משיכת לב שונה ולכל אחד יש מקום בתורה. התורה היא כל כך

רחבה ומגוונת שלא יכול להיות שאדם מישראל לא יאהב אותה בגלל הטענה שהוא לא מוצא בה את שליבו מחפש.

ולכן, חשוב מאוד לא להסתכל על אחרים, "כל אחד צריך לעסוק בעסק שלו". הוא כזה ואתה כזה ואל תסתכל עליו. כמו שהוא בחר ללמוד פיזיקה ואתה בחרת ללמוד פסיכולוגיה, כך גם כאן. הנפשות שונות ומה שמרומם אדם אחד, יכול לייבש ולהרוס אדם אחר. ישנם תחומים שונים בתורה שצריכים להילמד והקב"ה חילק את הנפשות בצורה כזאת שלא יהיה תחום שייעזב. ישנם פרשנים מדהימים על התנ"ך, הרד"ק, ספורנו, החזקוני ועוד, שאין לנו מהם שום ספר חידושים על הש"ס, או ספר הלכה. ודאי שהם עסקו בכל תחומי התורה, אבל דווקא בתנ"ך הם זיהו את עיקר כשרונם ועל ידי העיסוק בו הם הביאו ברכה אדירה לעם ישראל. הרב צבי יהודה היה ענק בגמרא והלכה, ידען עצום ובכל זאת בתור ראש ישיבה הוא לימד רק אמונה. כששאלו אותו למה הוא לא מלמד גם גמרא, הוא אמר שהשליחות שלו היא דווקא בתחום האמונה. הרב שילר סיפר לי פעם שבתור בחור צעיר בישיבה היתה לו שאלה והפנו אותו לראש הישיבה, לרב צבי יהודה. הוא נכנס לחדרו וראה את הרצי"ה יושב ולומד את פירוש הנצי"ב על השאלות שהוא ספר למדני מאוד. הוא עמד שם קרוב לשעה ומרוב שהרצי"ה היה מרוכז בתלמודו הוא לא שם לב אליו. הוא סיפר לי שמרוב תדהמה על גודל שקידתו, כשהרצי"ה פנה אליו, הוא לא הצליח להוציא מילה מהפה. יש לא מעט הערות של הרצי"ה על ספרי ההלכה של הרב שמהן ניתן ללמוד עד כמה הוא היה גאון עצום בגמרא והלכה ועדיין הוא הסתכל בעצמו, היה אמיץ והבין שהשליחות שלו בעולם היא דווקא ללמד אמונה. זו הכרעה שדורשת אומץ.

ב.

הלמוד המעשי רצוף בו טל חיים גנוז של המגמות שיש בתוכיות המעשה, והנשמה ניזונה מזיו גנוז זה בתלמודה, אמנם אם הלמוד הוא שלא לשמה, לשם יהירות וקנטור, מתרוקנת המחשבה, והדברים נשארים יבשים, ולפעמים מתמלאים ארסיות פנימית. אפס, במחשבה גולמית, בלתי מפותחת, אע"פ שרק על יסוד מצות אנשים מלומדה היא מיוסדת, מפכה בה איזה לח של חיים, והוא הולך ומשתמר בה במידה שלא נתעוות עצם הלימוד מחיפוש האמת והיושר שבדרכו. אכן עיקום השכל גורר אחריו כל אותן מכשולות הלב והיבשות הנפשית, עם העלילות של דבקות ארסיות מוסרית, כדוגמתה של מדת המחשבה הפגומה של מטרת הלמוד. אבל לפעמים חוזרת היא לטובה אם החבה המוסרית של קדושת התלמוד תהיה הכח הפועל על הרגש, אשר רק מקוצר בירור שכלי מסתפק הוא באורחות עקלקלות, וסוף עיקולים כאלה להתיישר עכ"פ במובנם המוסרי.

"הלמוד המעשי", לימוד הלכה וגמרא וכל צדדי התורה המעשיים, **"רצוף בו טל חיים גנוז של המגמות שיש בתוכיות המעשה, והנשמה ניזונה מזיו גנוז זה בתלמודה"**. אדם שלומד את העניינים המעשיים שבתורה-עניינים כאלה שהם לא נושאים רוחניים מובהקים באופיים, ענייני הרחקת נזיקין, הלכות כשרות, לא דברים שיש בהם חוויה רוחנית מיוחדת במינה- אדם כזה צריך לדעת שגם בלימוד הזה **"רצוף בו טל חיים גנוז"**, הלימוד הזה גם הוא **"רצוף"**, כלומר- מלא, כמו **"תוכו רצוף אהבה"**⁵, מבפנים בטל חיים. מאחורי הקלעים של כל ענייני ההלכה, הדינים והפלפול נמצא **"טל חיים גנוז של המגמות שיש בתוכיות המעשה"**. בנגלה אתה לומד בבא בתרא, אבל בנסתר מאחורי הלימוד הענייני של פרטי הדינים במסכת, מסתרות מגמות אלו קיות **"והנשמה ניזונה מזיו גנוז זה בתלמודה"**.

5 שיר השירים, ג, י.

המהר"ל מאריך בעניין הזה ומסביר שמה שקורה לתורה קורה גם לאדם, שכן שניהם מקבילים זה לזה.⁶ כמו שבאדם ישנם צדדים נגלים וצדדים נסתרים, יש את החיים ההכרתיים ויש את הנשמה הנעלמת, כך גם בתורה יש צד נגלה וצד נסתר. בשעת הלימוד, הנגלה שלנו מתחבר לנגלה של התורה והנסתר שלנו, הנשמה, מתחברת לנסתר של התורה. באותו זמן בו אנחנו לומדים גמרא והלכה, הנשמה שלנו נפגשת עם נשמת הגמרא ועם נשמת ההלכה, מקבלת ממנה חיות והארות נשמתיות. למה שהיא מקבלת קוראים 'טל'. הטל, בשונה מהגשם, לא מופיע בעוצמה משמים, הטל עניינו המתינות. לא רואים אותו ולא שומעים אותו, הוא לא בולט בשום צורה, הטל הוא דבר עדין מאוד, כמעט נסתר ועדיין קיים. הברכה שהנשמה מקבלת היא לא על ידי איזה משהו מרעיש ופתאומי, הברכה מגיעה בטיפות קטנות שכמעט ולא ניתן לשים לב אליהן. צריך לדעת שלטל יש יתרון. הגמרא בתענית אומרת שטל לא נפסק לעולם.⁷ הגשם פעמים שיורד ופעמים שלא, אבל את הטל אי אפשר לעצור. הטל מבטא קביעות. למרות שהוא קטן, לא מורגש ולא מרעיש, הוא קבוע. מה שהנשמה מקבלת בצורה נסתרת בשעת לימוד ענייני המעשה זו זרימה קבועה של חיים, לחות ורעננות רוחנית תמידית. הטל הזה הוא המגמות שמסתתרות מאחורי לימוד ענייני המעשה.

הטל מרווה את האדם כל עוד הוא יושב ולומד תורה וברצונו להתקדש, להיטהר, להיות יותר צדיק ויותר איש אמת. כשאדם לומד תורה, מתוך מוטיבציית חיים כזו, הוא זוכה להירטב על ידי הטל שגנוז בעומקם של ענייני ההלכה. הצד העליון, הטל, נפגש עם הנשמה ויש ברכה. **"אמנם אם הלמוד הוא שלא לשמה"**, אם אדם לומד רק בשביל להיות מעל אחרים למשל, **"לשם יהירות וקנטור"**, כדי לעשות מאחרים צחוק, כדי לעשות מהתורה צחוק, או אם אדם לומד מתוך גאווה נוראית, כדי שהוא יוכל להראות לכולם עד כמה הוא גדול, אז **"מתרוקנת המחשבה"**, כל החיות שבדיני ההלכה ובפרטיה, נעלמת

6 "כי יקרה לתורת האדם מה שקרה אל האדם, כי האדם עומד בתחתונים עם שיש לו נשמה שהיא חצובה מתחת כיסא כבודו יתברך ממדרגה עליונה...כך הם מצוות התורה עם שהם דברים גשמיים יש להם סוד פנימי שהוא עומד ברומו של עולם". תפארת ישראל, י"ג.

7 תענית ג' ע"א.